

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך ג, תשי"ב-תשי"ג

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

אשר ברש זיל

מי שיש לו זיקה כלשהי לתרבות העברית בארצנו, אי-אפשר שלא הכיר את ברש או שלא הגיע אליו לפחות שמעו או שמע פועלו. אין פינה בתרבותנו, שלא היה למנוח חלק בה, חלק של יוצר ועושה או חלק של יועץ ומצפּוּה. אך לא על מקומו של הנפטר בספרות ובתרבות בכלל ידובר כאן, כי אם על עבודתו הענפה והברוכה בוועד הלשון העברית במשך שלוש-עשרה השנים, מאז הצטרף לוועד בשנת תרצ"ט.

הסוקר עבודה זו תוהה קודם-כול על כמות הזמן והעמל, שהשקיע המנוח בפעולות הוועד. על אף עיסוקיו האחרים הרבים ויצירתו הספרותית הפרטית השתתף בקביעות בפעולתן של שלוש או ארבע ועדות מקצועיות, שרובן התכנסו לישיבות מדי שבוע. די להזכיר כאן רק את הוועדות שעם חבריה נמנה בשנים האחרונות: הוועדה למונחי בניין, הוועדה למונחי נגרות, הוועדה למונחי מוסיקה, הוועדה למונחי השירה, הוועדה למונחי משפט, הוועדה למונחי טלפון, הוועדה ללשון העיתונות, הוועדה למונחי תברואה וועדת-הקבע למונחי צבא. מזמן שנבחר לוועד המרכזי של ועד הלשון, בא לכל ישיבותיו, שרובן נערכו בירושלים, ושם נכח גם בישיבות רבות של הוועדה לדקדוק והוועדה לקביעת כללי הכתיב חסר-הניקוד. יתר על כן הינה את שאר הוועדות הוועדות המקצועיות בעצתו ובהצעותיו, שכן עיין יפה בכל חזריהן והשיב על כולם כמעט.

מלבד עבודה סדירה זו בוועד לא חס מעולם על זמנו ועל כוחו לעזור לכל הפונים אליו בענייני לשון דחופים ובשאלות הנהלה של המוסד. מזכירי ועד הלשון בתל-אביב ידעו במשך שנים רבות, שעל שניים מחברי הוועד יוכלו לסמוך תמיד: נתן שיפרים ז"ל ואשר ברש ז"ל. שניהם הסתלקו, וכשם שעד היום מוחש היעדרו של שיפרים, כך עוד ימים רבים יעלה בלבנו זכרו של ברש, כשניזקק ליועץ ולמדריך, ויכבד הצער על שלא נוכל עוד לדרוש אליו.

אולם יותר משהפליאה עבודתו של ברש בוועד הלשון על-ידי כמותה, מפליאה היא על-ידי איכותה. כיצד יכול אדם אחד לסייע סיוע כה חשוב ביצירת לשונם של מקצועות רבים כל-כך ולשמש יועץ נאמן גם בכל העניינים האישיים, הארגוניים והכספיים של מוסד? הלא את המקצועות האלה צריך לדעת כדי לקבוע את מונחיהם; והלא רק המצוי אצל ענייני ארגון וכספים יכול לעזור בכלכלתם. ברש הצליח בכל אלה, מפני שעמדו לו כמה סגולות בולטות, שבצירופם המבורך ניחן כמעטים מאוד:

השכלה כללית רחבה, שאפשרה לו להתמצא מיד בכל נושא חדש; ידיעה מקיפה ומעמיקה בלשון ובתרבות העברית, שבזכותה עלה בידו למצוא מהר צורת לשון עברית מקורית לכל עניין טעון הבעה; חריפות השכל ומהירות התפיסה, שהכשירו אותו לחדור תכף אל העיקר שבכל בעיה ולעמוד על טיבו של כל איש; מזג טוב, נחת חכמים והומור עדין, שפילסו לו דרך אל לב הבריות, שיכחו סערת רוחות והיטו אותם לקבל את דעתו.

כך עומד אשר ברש ז"ל לנגד עינינו: שומע בסבלנות את הסברתו של בעל-מקצוע או את דעתו של איש שיחיו. עומד על מהות העניין, שואל שאלות מכוונות לעיקר, שוקל ומעיין, מבקש לפעמים שהות לעיון נוסף ומשמיע סוף-סוף אה דעתו ומנמק אותה. על-פי רוב מפתיעה דעה זו בפשטותה כאותה ביצה של קולומבוס ותמיד כמעט היא מתקבלת על לב השומעים. בדרך זו נוצרו מאות חידושי לשון, שנתפרסמו לא בשם מחוללם, אלא בשם ועדות, או נכנסו במישרים לשימוש. בלי שנודע מוצאם. וכך נתקבלו גם החלטות רבות בענייני ארגון ומשק, שעליהן ביסס ועד הלשון את קיומו ואת פעולתו.

באותו יום רביעי המר, י"א בסיוון תשי"ב, עמד המנוח לחזור לישיבת אחת הוועדות, אחרי שבמשך שבועות מספר הוכרח לנוח בביתו. יומיים לפני כן עוד ישבנו בחדרו והכינונו את החומר לישיבה זו. שוחחנו גם על ענייני לשון בכלל ועל מצבו של ועד הלשון בפרט. מתוך חרדה עמוקה דיבר ברש על התפקידים העצומים בחקירת הלשון ובשכלולה. על חוסר ההתאמה בין כוחו של הוועד ובין האחריות השומה עליו ועל הצורך להפעיל אנשים חדשים. על אף הקשיים הביע את הדעה, שדגל בה תמיד: אין לחכות לעזרה מן החוץ, אסור לנו להתמהמה ולדחות כל מעשה, שאפשר לעשותו עכשיו. אנשים ומוסדות אחרים עמוסים טרדות אחרות, אבל לוועד הלשון רק תפקיד אחד ומיוחד: הלשון העברית. — במסירות לתפקידו ובכשרון המעשה נהג ברש עצמו בכל ימי חייו. נפל אחד מעמודי התווך של ועד הלשון העברית והאקדמיה ללשון העברית.

ע"א